

Олександр Кирильчук

**КОМПАРАТИВНІ СТУДІЇ:
формування літературного простору:**

практичний курс та завдання для самостійної роботи для здобувачів
вищої освіти філологічних спеціальностей

Рівне
2020

УДК 821.161.2.09 (072)

К 43

Рекомендовано до впровадження в освітній процес
Навчально-методичною комісією факультету української філології
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 3 від 7 лютого 2020 року)

Рецензенти:

Крупка Мирослава, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Шанюк Володимир, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства і природокористування.

Кирильчук О.

К 43 Компаративні студії: формування літературного простору: практичний курс та завдання для самостійної роботи для здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей / Олександр Кирильчук. – Рівне, 2020. – 47 с.

Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Компаративні студії: формування літературного простору» містять програму з курсу, тези лекцій, вказівки щодо підготовки про практичних занять, виконання завдань для самостійної роботи та індивідуального науково-дослідного проекту, форми поточного та підсумкового контролю, питання для гарантованого рівня, список рекомендованої літератури й інформаційних ресурсів.

Адресований здобувачам вищої освіти філологічних спеціальностей, науково-педагогічним працівникам.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
ТЕЗИ ЛЕКЦІЙ.....	7
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	21
ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ: ТЕМАТИКА ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ВИКОНАННЯ.....	32
ДІАГНОСТИКА ЗНАНЬ ТА УМІНЬ СТУДЕНТІВ. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ. ПИТАННЯ ДЛЯ ГАРАНТОВАНОГО РІВНЯ.....	34
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ.....	43

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Компаративні студії: формування літературного простору» є частиною професійної підготовки студентів-магістрантів у рамках навчання за освітньо-професійною програмою зі спеціальності 035 Філологія (Українська мова і література).

«Компаративні студії: формування літературного простору» постають логічним продовженням вивчення історії та теорії літератури. Зокрема, навчальна дисципліна поглиблює теоретико-літературні знання щодо сучасних методологічних підходів інтерпретації як класичного, так і сучасного письменства. Водночас компаративний метод розширює інструментарій для аналізу складних історико-літературних процесів у світовій та українській літературах. Загалом навчальний курс передбачає здобуття теоретичних знань зі специфіки сучасного порівняльного літературознавства та формування практичних вмій та навичок компаративного аналізу художніх явищ.

Мета навчальної дисципліни – сформувати системне розуміння теоретичних та історичних особливостей компаративістики як галузі сучасного літературознавства.

Завдання курсу полягає у вивченні концептуальних особливостей порівняльного літературознавства як галузі літературознавчої науки; дослідженні тенденцій становлення світової та вітчизняної літературної компаративістики; засвоєнні методологічних аспектів порівняльних студій та опануванні практичними методами компаративного дослідження.

Студенти-магістранти під час вивчення курсу повинні набути такі **компетентності**: здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел; здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність проведення досліджень на належному рівні; здатність осмислювати літературу як полісистему, розуміти еволюційний шлях розвитку вітчизняного і світового літературознавства; здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки; здатність здійснювати науковий аналіз і структурування літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів; усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності щодо результатів досліджень; здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань; здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

Загалом студенти повинні **знати**: історію розвитку компаративних досліджень; особливості методологічного апарату порівняльного літературознавства; міждисциплінарну перспективу сучасної літературної компаративістики. Також на рівні практичного засвоєння знань з курсу магістрантам необхідно **вміти**: застосовувати на практиці порівняльний та

типологічний аналіз літературних явищ вітчизняного та світового письменств; визначати особливості репрезентації етноімагогічних літературних образів; адекватно використовувати поняттєво-термінологічний апарат літературної компаратівістики.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальне навантаження з навчальної дисципліни «Компаративні студії: формування літературного простору» становить 3 кредити ЄКТС (90 годин). Для денної форми навчання передбачено 10 годин лекцій, 20 годин практичних занять та 60 годин для самостійної роботи, а для заочної форми – 4 години лекцій, 6 годин практичних занять, 80 годин для самостійної роботи. Формою семестрового контролю є залік.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1: Порівняльне літературознавство в системі сучасної філологічної науки

Що таке порівняльне літературознавство? Основні завдання літературознавчої компаративістики. Статус сучасного порівняльного літературознавства. Місце літературної компаративістики у сучасній гуманітарній сфері. Концепція «інтегральної компаративістики» Богуслава Бакули.

Тема 2: Історія становлення порівняльного літературознавства

Формування порівняльного літературознавства в XIX ст. Роль біографічного методу та культурно-історичної школи в становленні порівняльного літературознавства. «Французька» школа компаративістики. Дослідження літературних контактів французькими компаративістами. Криза «традиційної компаративістики» та формування «американської» школи.

Тема 3: Особливості розвитку вітчизняного порівняльного літературознавства

Становлення української компаративістики в епоху романтизму. Наукова спадщина Михайла Драгоманова та Івана Франка. Особливості розвитку української советської компаративістики. Українські діаспорні компаративісти. Сучасне українське порівняльне літературознавство.

Тема 4: Методологічні підходи у компаративістиці

Теоретична наповненість генетико-контактного підходу. Генетико-контактні зв'язки. Художній переклад у системі компаративістичного дослідження. Українська перекладацька традиція XIX-XXI століть. Методологічна специфіка зіставно-типологічного підходу.

Тема 5: Теоретична своєрідність сучасного порівняльного літературознавства

Тематичний, генологічний та стильовий рівні компаративістики. Літературна імагологія. Інтердисциплінарна перспектива компаративістики. Компаративістика і рецептивна естетика. Порівняльне літературознавство і постколоніальна критика.

ТЕЗИ ЛЕКЦІЙ

Лекція 1. ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Що таке порівняльне літературознавство? Основні завдання літературознавчої компаративістики. Статус сучасного порівняльного літературознавства.

Література:

1. Бакула Б. У напрямі до інтегральної компаративістики / Б. Бакула // *Теорія літератури в Польщі. Антологія текстів. Друга половина XX – початок XXI ст.; упоряд. Б. Бакула.* – К. : Києво-Могилян. акад., 2008. – С. 503-515.
2. Будний В. *Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл.* / В. Будний, М. Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 430 с.
3. Дима А. *Принципы сравнительного литературоведения* / А. Дима ; пер. с румын. – Москва : Прогресс, 1977. – 229 с.
4. Дюришин Д. *Теория сравнительного изучения литературы* / Д. Дюришин ; пер. со словац. – Москва : Прогресс, 1979. – 320 с.
5. Ковалів Ю. *Абетка дисертанта : методологічні принципи написання дисертації : посібник* / Ю. Ковалів. – К. : Твім інтер, 2009. – 460 с.
6. *Лексикон загального та порівняльного літературознавства.* – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – 636 с.

Що таке порівняльне літературознавство? Порівняльне літературознавство – це галузь сучасної літературознавчої науки, яка зосереджена на дослідженні різних літературних явищ за допомогою прийомів порівняння чи зіставлення в межах одного або кількох письменств, з'ясуванні різних форм міжлітературної комунікації тощо.

Для позначення цієї галузі, окрім назви «порівняльне літературознавство», використовують терміни «літературознавча компаративістика» та «порівняльні студії».

Український літературознавець Юрій Ковалів наголошує, що літературознавча компаративістика зосереджує увагу на віднаходженні міжлітературних зв'язків, зіставленні творів та інших художніх явищ національного письменства одного або різних періодів, «домагаючись на основі, з одного боку, розгалуження, розходження, розбіжності, з іншого – збіжності, уніфікації розмаїтої літературної дійсності»¹.

Румунський марксистський дослідник Д. Діма вважає, що предметом порівняльного літературознавства є, перш за все, дослідження певних подібних літературних явищ у різних національних літературах².

Василь Будний та Микола Ільницький наголошують, що мета порівняльного літературознавства полягає у «вивченні літературних явищ (твору чи літературної спадщини письменника, жанру і стилю) через вихід за

¹ Ковалів Ю. *Абетка дисертанта : методологічні принципи написання дисертації : посібник* / Ю. Ковалів. – К. : Твім інтер, 2009. – С. 115-116.

² Дима А. *Принципы сравнительного литературоведения* / А. Дима ; пер. с румын. – Москва : Прогресс, 1977. – 229 с.

межі національної літератури»¹. Таким чином порівняльні студії сприяють формуванню широкого погляду на розвиток письменства як відкритої форми міжкультурної комунікації.

Основні завдання літературознавчої компаративістики. Порівняльне літературознавство ставить собі за мету не лише дослідження суміжних естетичних фактів у різних національних літературах, але й не менший дослідницький інтерес викликає з'ясування естетичної трансформації в межах одного письменства. Природно, що українські порівняльні студії головним чином виявляють зацікавленість у дослідженні історико-літературних процесів вітчизняного письменства у широкому контексті європейських художніх практик.

До основних завдань сучасної компаративістики належить наступне:

- осмислення безпосередніх літературних зв'язків між різними національними письменствами. Зокрема, увага зосереджується на запозиченні та рецепції сюжетів, образів, мотивів і їх подальшій трансформації;
- інтерпретація літературних явищ, що не мають між собою безпосереднього зв'язку, але виявляють схожі або, навпаки, відмінні художні якості. Така перспектива дозволяє вибудувати новий художній контекст прочитання літературних текстів;
- дослідження національних характерів, представлених у художніх текстах;
- вивчення жанрової, стильової та тематичної еволюції національних літератур.

Польський дослідник Богуслав Бакула пропонує розширити предмет порівняльного літературознавства важливою перспективою. Зокрема, одним із завдань сучасної компаративістики має стати «реконструювання національного дискурсу через віднесення його до історично паралельних, а в їхніх межах до течій, напрямів, стилів, ідеологій, індивідуальних художніх рішень»².

Статус сучасного порівняльного літературознавства. У сучасній філологічній науці ведуться дискусії щодо статусу порівняльних студій в системі літературознавства. Традиційно компаративістику зараховували до історії літератури, однак цей погляд наразі втратив свою пріоритетність. Американські дослідники Р. Веллек та О. Воррен розглядали порівняльне літературознавство як окрему методологію, що має власний інтерпретаційний арсенал дослідження художніх текстів.

Словацький дослідник Діоніз Дюришин наполягає на тому, що літературна компаративістика є невід'ємною частиною історії літератури. Вчений вважає, що методи і прийоми порівняльних досліджень радикально не

¹ Будний В. Порівняльне літературознавство: підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — С. 12.

² Бакула Б. У напрямі до інтегральної компаративістики / Б. Бакула // Теорія літератури в Польщі. Антологія текстів. Друга половина ХХ – початок ХХІ ст.; упоряд. Б. Бакула. — К.: Києво-Могилян. акад., 2008. — С. 512.

відрізняються від загальних літературознавчих підходів інтерпретації тексту, а тому і не має підстав сприймати компаративістику як окрему дисципліну.

Богуслав Бакула пропонує модель «інтегральної компаративістики», яка демонструє виразний методологічний плюралізм, робить акцент на інтеркультурну та інтердисциплінарну перспективу. Така модель порівняльного літературознавства, на думку вченого, постане основним інструментом «як інтеграції, так і динамічного вивчення складних культурних проблем народів Центральної та Східної Європи – для того, що, глибше зрозуміти значення національної культури в її внутрішній структурі та зовнішніх відносинах»¹.

Нідерландський вчений Стевен Тотосі де Зепетнек визначив сучасні пріоритетні напрями порівняльного літературознавства. Зокрема, дослідник наголошує на інтердисциплінарному методологічному підході у процесі компаративного вивчення різних літературних явищ. Також важливою перспективою постає зосередження уваги на категорії Іншого як способі подолання застарілих та стереотипних інтерпретаційних моделей. Зрештою, однією із найвагоміших тез науковця постає наголошення на дослідженні літературних текстів у широкому культурологічному контексті, враховуючи естетичну комунікацію письменства з різними видами мистецтва чи гуманітарними галузями (історія, соціологія, політологія etc)².

Компаративістика виявляє найтісніші зв'язки з теорією літератури, історією літератури (зокрема, історією зарубіжного письменства), літературною критикою та культурологією.

Лекція 2. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ПОРІВНЯЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

Формування порівняльного літературознавства в ХІХ ст. «Французька» школа компаративістики. Криза «традиційної компаративістики» та формування «американської» школи.

Література:

1. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 430 с.
2. Брюнель П. Вступ до «Стислого курсу порівняльного літературознавства» / П'єр Брюнель // Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія ; за заг. ред. Дмитра Наливайка. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. — С. 92-108.
3. Веллек Р. Криза компаративістики / Рене Веллек // Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія ; за заг. ред. Дмитра Наливайка. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. — С. 113-124.
4. Дима А. Принципы сравнительного литературоведения / А. Дима ; пер. с румын. — Москва : Прогресс, 1977. — 229 с.

¹ Там само. — С. 514.

² Tötösy de Zepetnek S. Comparative Literature. Theory, Method, Application. Studies in Comparative Literature / S. Tötösy de Zepetnek. — Amsterdam ; Atlanta : GA. — P. 15-18.

5. Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литературы / Д. Дюришин ; пер. со словац. – Москва : Прогресс, 1979. – 320 с.

6. Літературознавча компаративістика : навчальний посібник / За ред. Р. Гром'яка. – Тернопіль, 2002. – 334 с.

Становлення порівняльного літературознавства в ХІХ ст. Використання порівняльного методу для дослідження різних літературних чи мистецьких явищ можна було спостерігати у наукових працях мислителів ХVІІ-ХVІІІ ст. Прикладом може служити трактат німецького літературного критика Готгольда Лессінга «Лаокоон» (1766), у якому здійснено компаративний аналіз художньої природи різних видів мистецтва та літератури. Однак саме у науковому середовищі ХІХ віку формуються основні принципи порівняльного літературознавства.

Одним із перших етапів становлення компаративістики можна вважати «міфологічну школу» (Я. Грімм, Ф. Боп, А. Шлейхер та ін.). Прихильники цієї теорії стверджували, що в основі фольклорної творчості більшості європейських народів лежать міфи прадавньої індоєвропейської культури. Відтак ці стародавні форми розвивалися та трансформувалися в літературах народів, які стали спадкоємцями міфічної арійської спільноти.

Наступний етап розвитку компаративістики пов'язують із теорією наслідування Теодора Бенфея. Дослідник вважав, що існування схожих сюжетів та образів у різних культурах пов'язано із міжкультурним взаємообміном. Вчений наголошував на тому, що різні літератури здатні до запозичення різних літературних форм, але не до їх подальшого розвитку. Натомість англійський вчений Макс Мюллер (автор «солярної» теорії) намагався поєднати методологічні принципи «міфологічної школи» та теорії наслідування. На думку дослідника, розвиток світової літератури пов'язаний із запозиченнями художніх форм між літературами, що продовжують розвиток у нових національних культурних середовищах. Відтак міфологічна та міграційні теорії заклали основу методологічних принципів компаративістики, які полягали у дослідженні контактів між різними національними письменствами та еволюції літературних образів і сюжетів. У сучасному порівняльному літературознавстві такий підхід називають генетико-контактним.

Подальший розвиток компаративних методів аналізу художніх явищ був пов'язаний зі становленням біографічного методу Шарля Сент-Бева та культурно-історичної школи Іпполіта Тена. Зокрема, Шарль Сент-Бев принципи порівняльного літературознавства використав для аналізу художніх текстів крізь призму життєпису письменників. У свою чергу, представники культурно-історичної школи для інтерпретації письменницьких творів наполягали на залученні відомостей зі соціокультурного середовища, у якому постав текст, історичних фактів, кліматичних та біологічних чинників. Відтак Іпполіт Тен наголошував на важливості позалітературних фактів («середовище», «раса», «момент»), які мали безпосередній вплив на процес постання художнього твору. В Україні елементи культурно-історичного аналізу літературного матеріалу можна спостерігати у наукових працях

Михайла Грушевського, Сергія Єфремова та ін. Посутній вплив на розвиток порівняльно-історичного підходу в компаративістиці здійснив російський вчений Александр Веселовскій.

«Французька» школа компаративістики. У ХХ столітті еволюцію методологічних принципів порівняльного літературознавства пов'язують із «французькою» та «американською» школами.

Розквіт «французької» школи припадає на першу половину ХХ віку. Представники цього напрямку (Фернан Бальдансперже, Поль Азар, Жозеф Текст, Гюстав Лансон та ін.), опираючись на наукові принципи позитивізму, намагалися обґрунтувати застосування порівняльного методу для осмислення впливів одного національного письменства на інше. У межах «французької» школи відчувається домінування генетико-контактних методологічних підходів, оскільки дослідники, у першу чергу, намагалися віднайти безпосередні зв'язки між літературними явищами. Статус порівняльного літературознавства у цей період тісно пов'язаний із історією літератури, бо більшість компаративістичних досліджень сприяли накопиченню історико-літературного матеріалу (контакти між письменниками, обмін книгами, подорожі, рецепція літературних сюжетів та образів etc).

Перші посутні досягнення «французької» школи пов'язані з іменем Фердинанда Брюнетьєра. Так, у 1890 році вчений опублікував працю «Еволюція жанрів в історії літератури», яка заснована на позитивістських наукових принципах. Зокрема, Фердинанд Брюнетьєр за аналогією використовує еволюційний метод Чарльза Дарвіна щодо становлення біологічних видів для дослідження літературних явищ.

У 1910 році в Сорбонському університеті була відкрита перша кафедра літературознавчої компаративістики, яку очолив Фернан Бальдансперже. Згодом було засновано найавторитетніше компаративістичне видання «Revue de littérature comparée».

Важливу роль у розвитку «французької» школи здійснив Гюстав Лансон. У сферу наукових інтересів дослідника входили питання впливу на французьке письменство сусідніх літератур. Лансон у працях («Історія французької літератури», «Проект інтелектуального зближення Німеччини і Франції») сприймав зовнішні впливи як своєрідні каталізатори, що пробуджували внутрішньо прихований інтелектуальний резерв літератур-реципієнтів. Водночас саме Лансон одним із перших наголосив на потребі відходу від принципів, характерних для природничих дисциплін, що застосовувалися в гуманітаристиці.

Криза «традиційної компаративістики» та формування «американської» школи. Проте загалом методологічні прийоми «французької» школи свідчили про обмеженість компаративного аналізу. На цій проблемі зацентрував увагу Рене Веллек під час виступу на II конгресі Міжнародної асоціації компаративістів у 1958 році. Зокрема, у доповіді «Криза компаративістики» вчений наголосив, що для теоретичного поступу порівняльне літературознавство мусить позбавитися позитивістських

наукових підходів. Водночас компаративістика має стати засобом подолання ізольованості національних літератур, а не бути «культурною бухгалтерією», що фіксує впливи одного письменства на інше. Фактично, виступ Рене Веллека дав поштовх до формування нової школи компаративістики – «американської», – яка запропонувала нову методологічну перспективу для порівняльного аналізу.

Саме 1960-1980-х роках усталюються основні концептуальні підходи «американської» школи, яка, на відміну від «французької» (або як її стали називати «традиційної»), зосереджувалася не на пошуку безпосередніх зв'язків між певними літературними явищами. Основна увага концентрувалася не на порівнянні, а на зіставленні схожих чи несхожих художніх об'єктів, між якими не існувало будь-якого зв'язку. Водночас тепер для компаративного аналізу не стояли на перешкоді жодні національні, лінгвістичні, соціокультурні чи політичні перешкоди. Такий підхід дозволяв аналізувати естетичну самобутність явищ, а не ідентифікувати впливи один на одного. Представники «американської» школи не обмежувалися компаративним аналізом лише текстуальних форм, взаємозв'язок літератури та інших видів сучасної гуманітаристики викликав більший дослідницький інтерес.

У 1960 році була створена Асоціація американської компаративної літератури (American Comparative Literature Association), яка каталізувала процес інституалізації «американської» школи порівняльного літературознавства.

Лекція 3. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ПОРІВНЯЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

*Становлення української компаративістики в епоху романтизму.
Наукова спадщина Михайла Драгоманова та Івана Франка.
Українська советська та діаспорна компаративістики. Сучасне
українське порівняльне літературознавство.*

Література:

1. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 430 с.
2. Білецький Л. Основи української літературно-наукової критики / Л. Білецький. — К. : Либідь, 1998. — 366 с.
3. Білецький О. Українська література серед інших літератур світу / О. Білецький // Білецький О. Зібрання праць : У 5 т. — К., 1965. — Т. 2. — С. 5-69.
4. Драгоманов М. Славянські перерібки Едіпової історії / М. Драгоманов // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народну словесність і письменство ; збірник філологічної секції Наукового товариства імені Шевченка ; упор. М. Павлик. — Львів : Наук. т-во ім. Т. Шевченка, 1907. — С. 1-116.
5. Літературознавча компаративістика : навчальний посібник / За ред. Р. Гром'яка. — Тернопіль, 2002. — 334 с.
6. Наливайко Д. Спільність і своєрідність. Українська література у контексті європейського літературного процесу / Д. Наливайко. — К. : «Дніпро», 1989. — 395 с.

7. Филипович П. *Історія одного сюжету* / П. Филипович // Филипович П. *Літературно-критичні статті*. – К., 1991. – С. 157-195.
8. Франко І. *Старинна романсько-германська новела в устах руського народу* / І. Франко // Франко І. *Зібрання творів: У 50 т.* – К., 1960. – Т. 26. – С. 266-280.
9. Чижевський Д. *Порівняльна історія слов'янських літератур* / Д. Чижевський. – К.: ВЦ «Академія», 2005. – 288 с.
10. Тарнавський О. Т. С. *Еліот і Павло Тичина* // *Всесвіт*. – 1990. – № 6. – С. 130-138.

Становлення української компаративістики в епоху романтизму. Інтерес до принципів порівняльного літературознавства в українській науковій думці формується ще в першій половині XIX віку. Методологічні підходи «міфологічної» теорії було адаптовано до аналізу українського фольклорного матеріалу вітчизняними інтелектуалами епохи романтизму. Зокрема, міфологічно-порівняльний аспект присутній у дослідженнях українського фольклору Михайла Максимовича, Осипа Бодянського, Миколи Костомарова та ін.

Знаковим моментом української компаративістики у цей період стала праця Миколи Костомарова «Дві руські народності» (1861), у якій дослідник простежив соціокультурні особливості української та російської націй.

Наукова спадщина Михайла Драгоманова та Івана Франка. Наступний етап розвитку вітчизняної компаративістики пов'язаний із науковою діяльністю Михайла Драгоманова. Дослідник намагався протиставити міфологічній теорії здобутки порівняльно-історичного методу, наголошуючи на важливості при компаративному аналізі, зважати на історичні та політичні обставини, соціокультурне середовище. Михайло Драгоманов відстоював позитивістські погляди на дослідницьку роботу, а тому прагнув обґрунтувати важливість дотримання під час аналізу літературного матеріалу наукових принципів. Цікавим зразком порівняльно-історичного дослідження фольклорних та літературних текстів є праця Драгоманова «Шолудивий Буняка в українських народних оповіданнях», у якій автор стверджує, що вся література постає синтезом давніх художніх форм, що трансформуються, пристосовуються різними національними письменствами до місцевих умов. Як приклад, вчений наголошує, що колективна пам'ять про постать половецького хана Буняка сприяла тому, що в українській літературній традиції до його образу застосовували різні художні мотиви та сюжети, запозичені з інших культур, але історично до цих подій він не мав жодного стосунку.

Ще однією вагомою компаративістичною студією стали «Слов'янські переробки Едіпової історії», у якій Драгоманов зосередив увагу на генетико-контактному дослідженні подібних легенд та вірувань у фольклорі східних і південних слов'ян.

Компаративістичні напрацювання Михайла Драгоманова у другій половині XIX ст. розвинули та поглибили Микола Сумцов, Микола Петров, Іван Франко. Зокрема, саме у науковому доробку Івана Франка присутнє осмислення трансформацій сюжетів і образів та їх еволюція в фольклорі й літературі. У праці «Старинна романо-германська новела в устах руського

народу» дослідник простежив історію мандрів сюжету про норавливу дружину, що зустрічається в усній народній творчості середньовічної Європи. Іван Франко наголошує, що історія цього мотиву демонструє не лише національну специфіку його художньої трансформації, але й увиразнює загальну суспільну модель ставлення до жінки в різних суспільствах. Водночас присутнім порівняльно-історичним дослідженням Франка постає й праця «Варлаам і Йосафат. Старохристиянський духовний роман і його літературна історія» про походження середньовічного роману.

Українська советська та діаспорна компаративістики. У ХХ столітті українська компаративістика розвивалася двома напрямками. Українське советське порівняльне літературознавство потрапило під ідеологічний тиск, оскільки в СРСР компаративістику офіційно було затавровано як «буржуазну псевдотеорію». Відтак масштабні компаративістичні праці з'являлися дуже рідко, найчастіше порівняльний аспект зводився до відшукування впливів російського письменства на українське, тобто компаративістика була зведена до крайньої форми «впливології». Однак і в такій системі з'являлися дослідження, що були покликані з'ясувати форми та рівень міжкультурної комунікації українського письменства з іншими європейськими літературами. Український літературознавець Олександр Білецький написав працю «Українська література серед інших літератур світу», що стала знаковим компаративістичним дослідженням українського советського літературознавства.

Українська діаспорна компаративістика натомість продемонструвала виразну поліфонічну методологічну спрямованість. До знакових компаративістів можна зарахувати Дмитра Чижевського, Леоніда Білецького, Григорія Грабовича, Остапа Тарнавського, Магдалену Ласло-Куцюк та ін. Так, Дмитро Чижевський у студії «Порівняльна історія слов'янських літератур» здійснив компаративний аналіз письменств Центрально-Східної Європи на рівні літературних стилів. А наукова діяльність Григорія Грабовича збагатила українську науку яскравими імагологічними дослідженнями. Стаття Остапа Тарнавського «Еліот і Тичина» є хорошим зразком зіставно-типологічного аналізу творчості двох модерних поетів.

Сучасне українське порівняльне літературознавство. Сучасна українська компаративістика намагається апробувати різні методологічні підходи. Вагому роль у цьому процесі відіграє наукова спадщина Дмитра Наливайка, який розпочав свою діяльність ще в 1970-х роках. Найпосутнішою його працею є монографія «Очима Заходу. Рецепція України в Західній Європі XI–XVIII ст.» про імагологічний образ українців у європейських літературних текстах різних епох. Серед знакових компаративістів 1990-2000-х років можна виокремити Романа Гром'яка, Володимира Моренця, Ярослава Поліщука, Василя Будного, Миколу Ільницького та ін.

Важливим моментом у розвитку сучасної української компаративістики стало видання антології компаративістичних текстів («Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія», 2009), здійснене під керівництвом Дмитра Наливайка.

Лекція 4: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ У КОМПАРАТИВІСТИЦІ

Теоретична наповненість генетико-контактного підходу. Генетико-контактні зв'язки. Художній переклад у системі компаративістичного дослідження. Методологічна специфіка зіставно-типологічного підходу.

Література:

1. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 430 с.
2. Дима А. Принципы сравнительного литературоведения / А. Дима ; пер. с румын. — Москва : Прогресс, 1977. — 229 с.
3. Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литературы / Д. Дюришин ; пер. со словац. — Москва : Прогресс, 1979. — 320 с.
4. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. — Чернівці : Золоті литаври, 2001. — 636 с.
5. Літературознавча компаративістика : навчальний посібник / За ред. Р. Гром'яка. — Тернопіль, 2002. — 334 с.
6. Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія ; за заг. ред. Дмитра Наливайка. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. — 487 с.

Теоретична наповненість генетико-контактного підходу. В основі компаративного аналізу літературних явищ виокремлюють два підходи: генетико-контактний та зіставно-типологічний. Перший пов'язаний із періодом становлення порівняльного літературознавства і полягав у практиці дослідження літературних об'єктів, що мають між собою безпосередній зв'язок. Зрештою, ключовою складовою для такого підходу постає принцип порівняння, тобто співставлення, аналіз двох або більше письменницьких явищ, що мають спільну природу походження. У сучасній компаративістиці для позначення генетико-контактного підходу використовують термін порівняльно-історичний.

Генетичний підхід передбачає порівняння схожих літературних явищ, що проявляють певну видозміну сюжету, образу etc у певній історичній перспективі. Іншими словами, для такого підходу важливо простежити не лише спорідненість художніх об'єктів, але й дослідити, як ці об'єкти трансформуються з часом. Василь Будний та Микола Ільницький наголошують, що у генетичному методі проявляються два аспекти: ретроспективний та проспективний. Відтак ретроспекція постає формою своєрідного археологічного дослідження, тобто дослідник аналізує усі попередні нашарування та зміни літературного явища аж до первинного варіанту. Натомість проспекція «висвітлює еволюційні лінії, оперуючи поняттями традиції та новаторства»¹.

Контактний метод зосереджує увагу на дослідженні зв'язків між різними національними письменствами або в межах однієї літератури. Такий підхід

¹ Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — С. 55.

дозволяє з'ясувати форми міжлітературної комунікації, запозичення художніх образів, сюжетів мотивів etc. Водночас важливою складовою контактного методу постає вивчення безпосереднього зв'язку між різними літературними явищами.

Генетико-контактні зв'язки. Словацький компаративіст Діоніз Дюришин у межах генетико-контактного підходу виокремлює зовнішні та внутрішні зв'язки. До зовнішніх зараховують різні форми пізнання світу письменником, які безпосередньо впливають на його творчість. Прикладами таких зв'язків можуть бути особисті взаємини між літераторами, листування, обмін книгами, подорожі, участь у мистецьких об'єднаннях, знайомство з певними художніми чи науковими текстами etc.

На думку Діоніза Дюришина, внутрішні зв'язки знаходяться на більш високому рівні, оскільки вони виявляються шляхом порівняльного аналізу складних літературних явищ, а також є результатом художньої своєрідності творчого процесу загалом¹. У свою чергу, Василь Будний та Микола Ільницький стверджують, що внутрішні контакти «лишають слід на структурі тексту-реципієнта /.../, виконуючи формо- і змістотворчу роль»². До категорій таких зв'язків належать вплив, рецепція, запозичення та ін.

Найскладнішою та найсуперечливішою категорією внутрішніх зв'язків є «вплив», що вирізняється неоднорідністю та складністю власної природи. Загалом під впливом розуміють процес художньої дії одного літературного об'єкта та сприйняття його іншим. Така форма може проявлятися на рівні неусвідомленої рецепції письменником творчості іншого письменника або окремого тексту, образу, сюжету etc. Такі впливи можуть бути як індивідуальні, так і колективні, коли творчі групи чи цілі покоління авторів є художнім еталоном для певної генерації письменників чи національної літератури.

Під поняттям «рецепція» у компаративістиці розуміють художнє сприйняття різних літературних об'єктів, що згодом постають у трансформованій формі в творчості автора-реципієнта. Таким чином існуючий художній образ чи сюжет каталізує процес творення нової форми. Прикладом рецепції може бути присвята Миколи Хвильового у новелі «Я (Романтика)», що демонструє переосмислений варіант мотиву внутрішнього роздвоєння особистості, художньо осмислений у тексті Михайла Коцюбинського «Цвіт яблуні».

«Запозичення» проявляється як форма свідомого звернення автором до певного літературного тексту з безпосереднім збереженням зв'язку з оригінальним твором. Таким чином можуть запозичуватися окремі елементи сюжету, образної системи текстів із їх подальшим відвертим трансформуванням. Наприклад, Джон Максвелл Кутзее у романі «Містер Фо»

¹ Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литературы / Д. Дюришин ; пер. со словац. – Москва : Прогресс, 1979. – С. 113.

² Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – С. 63.

витворює фемінну історію Робінзона Крузо, але зберігає первісний зв'язок із сюжетною побудовою тексту та окремими персонажами.

Художній переклад у системі компаративістичного дослідження. Як вважає Діоніз Дюришин, важливу роль у міжлітературній комунікації відведено саме літературно-художньому твору, який репрезентує естетичну своєрідність, що свідомо чи несвідомо засвоюється широким колом реципієнтів-читачів. У цьому контексті важливу роль відіграє переклад як форма художнього посередництва між різними національними письменствами.

Василь Будний та Микола Ільницький стверджують, що художній переклад виконує творчу місію, оскільки він стимулює національне письменство до засвоєння, переосмислення та мистецького відтворення здобутків світової літератури¹. Перекладацькі проекти стають частиною компаративного вивчення генетико-контактного рівня національних письменств.

Максим Стріха наголошує, що український художній переклад ХІХ-ХХ століть виконував не лише важливу функцію міжлітературної комунікації, але й відіграв особливу націєтворчу функцію, оскільки українська двомовна інтелігенція саме через переклад набутки світового письменства починала сприймати не за допомогою імперського, але й національного коду. Водночас дослідник стверджує, що переклад дозволяв встановити прямі культурні зв'язки вітчизняного письменства зі світовим літературним процесом та дозволяв утвердити «ідею культурної та політичної рівності українців з іншими європейськими народами»². Традиція українського перекладу має більше як двохсотлітню історію, починаючи від перших перекладацьких спроб поетів-романтиків (Леонід Гребінка, Пантелеймон Куліш), до професійної перекладацької діяльності у 1920-х – 1960-80-х роках (Микола Зеров, Максим Рильський, Микола Лукаш, Григорій Кочур та ін.).

Методологічна специфіка зіставно-типологічного підходу. Зіставно-типологічний підхід сформувався у середині ХХ віку після переосмислення теоретичної спадщини «традиційної компаративістики». Зіставна компаративістика не відшуковує безпосередні зв'язки між літературними явищами, а намагається дослідити їх, опираючись на принципи схожості чи відмінності, що дозволяє поглибити усвідомлення художньої самотності окремих літературних об'єктів поза конкретним історико-літературним контекстом. Відтак для такого підходу не потрібно шукати певну часову пов'язаність між явищами чи інші форми зв'язків, натомість основний інтерес пов'язаний із аналізом подібностей чи несхожостей. Тому головними категоріями зіставного методу є аналогія та контраст.

«Аналогія» передбачає наявність схожих рис між літературними явищами з різних естетичних контекстів. Натомість «контраст» акцентує

¹ Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – С. 81.

² Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням / М. Стріха. – К. : Факт, 2006. – С. 10.

увагу на розбіжності між художніми об'єктами, що можуть належати до одного історико-літературного періоду. Таким чином посилюється роль саме конкретного літературного явища (творчості письменника, твори чи образу), яке сприймається як самодостатня художня форма, а не виключно як продукт певної естетичної системи координат. Водночас зіставлення двох літературних текстів з різних епох, але схожих за поетикальною наповненістю дозволяє розширити чи сформувані нові контексти навколо них. Тому така перспектива провокує появу у зіставній компаративістиці контекстуального аналізу, який «розташовує навколо досліджуваного літературного явища подібні й відмінні мистецькі і позамистецькі явища, що порівнюються з ним, без огляду на те, чи існують між ними реальні відношення спорідненості і впливу»¹. Прикладом подібного дослідження може бути стаття Юрія Андруховича про порівняння мариністичних мотивів у поезії Артюра Рембо та Богдана Ігоря Антонича як формі модерного світовідчуття.

Дослідники Василь Будний та Микола Ільницький наголошують, що типологічне порівняння зосереджується на зіставленні структурних особливостей літературних явищ. Таким чином типологічний підхід є компаративним методом «на більш узагальненому, абстрактнішому рівні, його цікавлять не емпіричні контакти й генетичні зв'язки, а системні (повторювані, закономірні) подібності, збіги, аналогії в ширших синхронічних (тематика, жанр, стиль) та діахронічних (еволюційні періоди і стадії) аспектах, які спостерігаються на різних структурних рівнях та еволюційних етапах літературного процесу»².

Генетико-контактний та зіставно-типологічний підходи демонструють методологічну поліфонічність сучасного порівняльного літературознавства.

Лекція 5: ТЕОРЕТИЧНА СВОЄРІДНІСТЬ СУЧАСНОГО ПОРІВНЯЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

Тематичний, генологічний та стильовий рівні компаративістики. Літературна імагологія. Інтердисциплінарна перспектива компаративістики.

Література:

1. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 430 с.

2. Грабович Г. Єврейська тема в українській літературі XIX та початку XX ст. / Г. Грабович // Грабович Г. До історії української літератури : Дослідження, есе, полеміка. — К. : Основи. 1997. — С. 238-258.

3. Літературознавча компаративістика : навчальний посібник / За ред. Р. Гром'яка. — Тернопіль, 2002. — 334 с.

¹ Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — С. 116.

² Там само. — С. 116-117.

4. *Літературна компаративістика / Інститут літератури імені Т. Шевченка. — К.: «Стилос», 2011. — Вип. IV: Імагологічний аспект сучасної компаративістики: стратегії та парадигми. — Ч. II. — 449 с.*

5. *Літературознавча рецепція і компаративістичний дискурс: [колективна монографія] / За редакцією Романа Гром'яка. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. — 367 с.*

6. *Яусс Г. Р. Рецептивна естетика і літературна комунікація / Ганс Роберт Яусс // Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія; за заг. ред. Дмитра Наливайка. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. — С. 179-193.*

Тематичний, генологічний та стильовий рівні компаративістики.

Сучасна компаративістика не обмежується лише зосередженням уваги на аналізі схожих чи відмінних історико-літературних фактів. Важливою частиною постає дослідження на типологічному рівні тематичного, генологічного та стильового аспектів різних літературних явищ, що дозволяє порівняльному літературознавству зосередитись на дослідженні теоретико-літературного матеріалу.

У межах сучасного порівняльного літературознавства виокремлюють тематологію як сферу компаративного аналізу різноманітних літературних тем, мотивів, сюжетів, образів. У сучасній компаративістиці, зрештою, як і в літературознавчій науці ведуться дискусії щодо докладної дефініції цих понять. Однак одним із ключових термінів порівняльного дослідження на тематичному рівні є «традиційні образи і сюжети» (ТСО), що позначають популярні літературні об'єкти в різні епохи та в різних національних письменствах. Василь Будний і Микола Ільницький наголошують на специфічних особливостях ТСО: певна інтерпретаційна традиція (довга часова дистанція існування), маркованість (зв'язок із джерелом запозичення), впізнаваність (стале семантичне навантаження)¹. Виокремлюють такі форми традиційних образів і сюжетів: релігійні, міфологічні, фольклорні, історичні, літературні та ін.

Генологічний рівень компаративістики проявляється як дослідження історичного та теоретичного аспектів функціонування літературних родів та жанрів. Зрештою, і сам термін генологія (наука про літературні жанри) був запроваджений відомим французьким вченим-компаративістом Полем Ван Тігеном. Дослідниця Нонна Копистянська у монографії «Жанр, жанрова система у просторі літературознавства» розглядає поняття жанру як єдність чотирьох сфер, що доповнюють і конкретизують одна одну: загальнотеоретичне окреслення жанру, його історична специфіка, національні особливості жанру та індивідуальна авторська конкретизація жанрових форм. Таким чином генологічний компаративний аналіз передбачає з'ясування специфіки жанрових форм на різних її рівнях: від індивідуально-авторського до загальнотеоретичного.

У свою чергу, компаративна типологія стилів передбачає дослідження літературного процесу як системи циклічної зміни та усталення спільних

¹ Будний В. Порівняльне літературознавство: підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — С. 163-164.

естетичних координат розвитку письменства. Сильові особливості певного напрямку постають об'єднуючим фактором для порівняльного дослідження подібностей чи відмінностей художньої своєрідності як індивідуальної творчості письменника, так і національної літератури конкретного історико-літературного періоду.

Літературна імагологія. Важливу роль у сучасному літературознавстві набуває дослідження образу Іншого. У рамках компаративістики вивченням цього аспекту займається літературна імагологія (image studies), наука, яка здійснює аналіз літературних репрезентацій національних характерів. Предметом імагологічних досліджень постають художні образи, у яких втілені етнічні характеристики окремих народів. Структура літературного етнообразу поділяється на два види: автообраз та гетерообраз. Перший постає самопроекцією власного національного Я, у якому втілюються питомі національні характеристики етносу, що домінує у картині тексту. Другий позначає моделі відображення Іншого, чужого, що часто в художніх творах втілюється у формі національних стереотипних поглядів на представників чужої нації.

Загалом важливою стратегією імагологічної компаративістики постає зосередження уваги саме на етнопсихологічних особливостях націй, а не на соціальних чи політичних моделях одного народу. Відтак дослідження розбіжностей між іпостасями Я та Іншого дозволяють зануритися у проблему міжкультурної комунікації. Літературні образи схильні до трансформацій залежно від зміни історичних чи політичних обставин, що актуалізує стратегію аналізу етноіміджів і на рівні діакронії, і синхронії.

Інтердисциплінарна перспектива компаративістики. Теоретичні здобутки «американської» школи розкривають інтердисциплінарну перспективу сучасного порівняльного літературознавства. Компаративістика перетворюється на універсальну платформу проведення літературознавчого аналізу, залучаючи до дослідницької стратегії методологічні підходи різних літературознавчих теорій: постколоніалізму, інтертекстуальності, рецептивної естетики, культурологічних студій.

Ганс Роберт Яусс, один із засновників рецептивно-естетичної школи вважає, що серед завдань сучасної компаративістики має бути питання міжлітературної комунікації, у якій повинен відіграти важливу роль саме читацький фактор. Такий дослідницький ракурс дозволить осмислити формування історії літератури крізь призму саме рецепції читача тих чи інших літературних явищ у різних національних письменствах. Поєднання рецептивного та порівняльного підходів дозволяє сформуванню нову методологічну перспективу дослідження літератури.

Постколоніальні студії під час дослідження наслідків колоніальної присутності в культурі також звертаються до використання методів компаративного аналізу. Зокрема, прикладом такої інтерпретації літературних явищ може бути порівняння чи протиставлення художніх текстів у колоніальному та антиколоніальному наративах.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Практичне заняття з літературознавчої компаративістики – це одна з основних форм засвоєння знань здобувачами вищої освіти з навчальної дисципліни, яка передбачає докладний розгляд теоретичних питань, дослідження методологічних особливостей з порівняльного літературознавства, набуття компетентностей з практичного аналізу історико-літературних фактів шляхом роботи над індивідуальними завданнями в рамках певної теми. Таке заняття передбачає систематизацію як теоретичних знань із навчального курсу, так і формування практичних умінь і навичок самостійної роботи, поглиблення наукового мислення студентів.

Робота на практичному занятті з компаративістики складається з кількох етапів: 1) розгляд теоретичних питань з відповідної теми; 2) розбір концептуальних особливостей наукових статей відомих компаративістів; 3) самостійний порівняльний аналіз конкретних літературних явищ із подальшим колективним обговоренням результатів. Студенти мають бути готові до відповідей на будь-якому етапі практичного заняття, опрацювавши відповідну літературу самостійно до початку аудиторної роботи.

Розгляд теоретичних питань на практичному занятті передбачає усні відповіді з окремих питань у межах теми. Така форма дозволяє студентам краще засвоїти, деталізувати та систематизувати знання з теорії та історії порівняльного літературознавства.

Опрацювання окремих фахових публікацій ставить за мету ознайомити студентів із вагомими компаративістичними дослідженнями на первинному рівні, усвідомити особливості методологічного становлення порівняльного літературознавства та здобути практичні навички аналізу й систематизації знань під час безпосередньої роботи з науковими текстами.

До кожної практичної передбачено виконання завдання, яке ставить за мету самостійно проаналізувати з використанням компаративних методів художні тексти української та зарубіжної літератур. Студентам необхідно прочитати твори та здійснити порівняльний аналіз на тематичному, генологічному чи стильовому рівнях. Результати такої інтерпретації текстів обговорюються під час колективної дискусії на занятті. Подібні завдання дозволяють студентам здобути практичні навички компаративного дослідження літературних явищ.

Окрім того, до кожної практичної передбачено виконання завдань зі самостійної роботи (підготувати письмове повідомлення чи мультимедійну презентацію, написати есе etc), які дозволяють поглибити теоретичні знання та практичні навички з навчальної дисципліни.

Загалом підготовка студентів до практичного заняття має бути ретельною, необхідно обрати оптимальні шляхи опрацювання джерел та виконання завдань. Успішна робота на занятті дозволить систематизувати,

поглибити знання з навчальної дисципліни, здобути відповідні практичні уміння й навички, сформувані важливі професійні компетентності.

Практичне заняття 1: **ЛІТЕРАТУРНА КОМПАРАТИВІСТИКА ЯК НАУКОВА ГАЛУЗЬ**

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Теоретичні питання:

1. Предмет і завдання порівняльного літературознавства.
2. Зв'язок компаративістики зі суміжними науками.
3. Місце літературної компаративістики у сучасній гуманітарній сфері.

Практичні завдання:

1. Проведіть критичне опрацювання статті Богуслава Бакули «У напрямі до інтегральної компаративістики».
2. Здійсніть порівняльний аналіз образу Прометея у поемі Тараса Шевченка «Кавказ» та поезії Лесі України «Fiat pox».

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати письмове повідомлення на тему: «Роль компаративістики в сучасному літературознавстві».

Рекомендована література:

1. Бакула Б. У напрямі до інтегральної компаративістики / Б. Бакула // Теорія літератури в Польщі. Антологія текстів. Друга половина XX – початок XXI ст.; упоряд. Б. Бакула. – К. : Києво-Могилян. акад., 2008. – С. 503-515.
2. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 430 с.
3. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – 636 с.
4. Літературознавча компаративістика : навчальний посібник / За ред. Р. Гром'яка. – Тернопіль, 2002. – 334 с.
5. Літературознавча рецепція і компаративістичний дискурс : [колективна монографія] / За редакцією Романа Гром'яка. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2004. — 367 с.
6. Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія. – К., 2009. – 487 с.

Практичне заняття 2:

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ПОРІВНЯЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Теоретичні питання:

1. Зародження порівняльного літературознавства у ХІХ столітті. Перші теорії компаративістики.
2. Біографічний метод та культурно-історична школа на шляху становлення порівняльного літературознавства.
3. Розвиток порівняльних студій у ХХ столітті. «Французька» школа компаративістики.
4. Теоретичне переформатування порівняльного літературознавства у другій половині ХХ ст. «Американська» школа компаративістики.

Практичні завдання:

1. Проведіть критичне опрацювання праць П'єра Брюнеля «Вступ до «Стислого курсу порівняльного літературознавства» та Рене Веллека «Криза компаративістики».
2. Здійсніть порівняльний аналіз мотиву «геростратової слави» у новелі Жана Поля Сартра «Герострат».

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте мультимедійну презентацію етапів становлення порівняльного літературознавства.

Рекомендована література:

1. Брюнель П. Вступ до «Стислого курсу порівняльного літературознавства» / П'єр Брюнель // Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія ; за заг. ред. Дмитра Наливайка. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – С. 92-108.
2. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 430 с.
3. Веллек Р. Криза компаративістики / Рене Веллек // Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія ; за заг. ред. Дмитра Наливайка. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – С. 113-124.
4. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – 636 с.
5. Літературознавча компаративістика : навчальний посібник / За ред. Р. Гром'яка. – Тернопіль, 2002. – 334 с.
6. Сартр Ж. П. Герострат / Жан Поль Сартр // Сартр Ж. П. Нудота. Мур. Слова / Перекл. з фр. В.Борсука та О. Жупанського. – К. : Основи, 1993. – 464 с.

Практичне заняття 3: **РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНИХ ПОРІВНЯЛЬНИХ СТУДІЙ**

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Теоретичні питання:

1. Вітчизняні компаративістичні дослідження у першій половині XIX віку.
2. Діяльність Михайла Драгоманова та Івана Франка у системі вітчизняних порівняльних студій.
3. Розвиток компаративістики у 1920-х роках. Українські порівняльні студії в советський період. Українські діаспорні компаративісти.
4. Сучасний стан українського порівняльного літературознавства.

Практичні завдання:

1. Проведіть критичне опрацювання праць Миколи Костомарова «Дві руські народності» та Івана Франка «Старинна романсько-германська новела в устах руського народу».
2. Здійсніть порівняльний аналіз сюжетів драм Івана Тобілевича «Мартин Боруля» та Миколи Куліша «Мина Мазайло».

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте письмове повідомлення на тему: «Компаративні дослідження літератури у науковій спадщині Дмитра Чижевського».

Рекомендована література:

1. Білецький Л. Основи української літературно-наукової критики / Л. Білецький. – К. : Либідь, 1998. – 366 с.
2. Білецький О. Українська література серед інших літератур світу / О. Білецький // Білецький О. Зібрання праць : У 5 т. – К., 1965. – Т. 2. – С. 5-69.
3. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 430 с.
4. Драгоманов М. Славянські перерібки Едіпової історії / М. Драгоманов // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народну словесність і письменство ; збірник філологічної секції Наукового товариства імені Шевченка ; упор. М. Павлик. – Львів : Наук. т-во ім. Т. Шевченка, 1907. – С. 1-116.
5. Ільницький М. Порівняльне літературознавство : В 2 ч. Частина I. Лекційний курс : навчальний посібник / М. Ільницький, В. Будний. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. — 280 с.
6. Костомаров М. Дві руські народності / М. Костомаров ; за заг. ред. Л. Івшиної ; вид. 2-ге. – К. : Бібліотека газети «День» «Україна Incognita». ПрАТ «Українська прес-група», 2013. – 72 с.
7. Наливайко Д. Спільність і своєрідність. Українська література у контексті європейського літературного процесу / Д. Наливайко. – К. : «Дніпро», 1989. – 395 с.

8. Наливайко Д. Компаративістика й історія літератури / Д. Наливайко. — «АКТА», 2007. — 425 с.
9. Національні варіанти літературної компаративістики / Інститут літератури ім. Т. Шевченка; Д. Наливайко, Т. Денисова, О. Дубініна. — К. : «Стилос», 2009. — 750 с.
10. Франко І. Старинна романсько-германська новела в устах руського народу / І. Франко // Франко І. Зібрання творів: У 50 т. — К., 1960. — Т. 26. — С. 266-280.
11. Чижевський Д. Порівняльна історія слов'янських літератур / Д. Чижевський. — К. : ВЦ «Академія», 2005. — 288 с.

Практичне заняття 4: **ГЕНЕТИКО-КОНТАКТНИЙ ПІДХІД**

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Теоретичні питання:

1. Генетико-контактний підхід у контексті історичного становлення компаративістики.
2. Теоретичне окреслення генетичного методу.
3. Контактні методи дослідження.
4. Методологічний апарат контактного методу: вплив, рецепція, комунікація тощо.

Практичні завдання:

1. Проведіть критичне опрацювання статті Павла Филиповича «Історія одного сюжету».
2. Підготуйте відповідь на питання: 1) «Рецепція Миколою Хвильовим оповідання Михайла Коцюбинського «Цвіт яблуні»; 2) «Художнє переосмислення патріотичного мотиву Володимира Сосюри в поезії Олександра Ірванця «Любіть...»».

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте мультимедійну презентацію щодо категорій зовнішніх зв'язків та їх значення для міжлітературних контактів.

Рекомендована література:

1. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 430 с.
2. Дима А. Принципы сравнительного литературоведения / А. Дима ; пер. с румын. — Москва : Прогресс, 1977. — 229 с.
3. Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литературы / Д. Дюришин ; пер. со словац. — Москва : Прогресс, 1979. — 320 с.
4. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. — Чернівці : Золоті литаври, 2001. — 636 с.
5. Літературознавча компаративістика : навчальний посібник / За ред. Р. Гром'яка. — Тернопіль, 2002. — 334 с.

6. Наливайко Д. Компаративістика й історія літератури / Д. Наливайко. — «АКТА», 2007. — 425 с.
7. Филипович П. Історія одного сюжету / П. Филипович // Филипович П. Літературно-критичні статті. — К., 1991. — С. 157-195.

Практичне заняття 5: **ЗІСТАВНО-ТИПОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД**

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Теоретичні питання:

1. Зіставно-типологічний метод у контексті історичного становлення компаративістики.
2. Зіставно-контекстуальний аналіз.
3. Розмежування контактено-генетичних та зіставно-типологічних зв'язків.

Практичні завдання:

1. Проведіть критичне опрацювання статей Остапа Гарнавського «Еліот і Павло Тичина» та Юрія Андруховича «А. Рембо та Б.-І. Антоніч: океанічне плавання до екстазу».
2. Здійсніть зіставно-типологічний аналіз текстів Габріеля Гарсії Маркеса «Стариган із крилами» та Івана Драча «Крила».

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте письмове повідомлення на тему: «Методологічні підходи в сучасному порівняльному літературознавстві».

Рекомендована література:

1. Андрухович Ю. А. Рембо та Б.-І. Антоніч : океанічне плавання до екстазу / Ю. Андрухович // Зарубіжна література. — 2000. — № 8. — С. 4-5.
2. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 430 с.
3. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. — Чернівці : Золоті литаври, 2001. — 636 с.
4. Літературознавча компаративістика : навчальний посібник / За ред. Р. Гром'яка. — Тернопіль, 2002. — 334 с.
5. Наливайко Д. Компаративістика й історія літератури / Д. Наливайко. — «АКТА», 2007. — 425 с.
6. Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія. — К., 2009. — 487 с.
7. Гарнавський О. Т.С.Еліот і Павло Тичина // Всесвіт. — 1990. — № 6. — С. 130-138.

Практичне заняття 6: ЛІТЕРАТУРНА ІМАГОЛОГІЯ

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Теоретичні питання:

1. Теоретичне окреслення імагології у контексті літературної компаративістики.
2. Концепт етнообразу (Я – Інший) в літературній імагології.
3. Форми моделювання образу «чужого» в літературі.
4. Конструювання автоіміджу в літературі як форма пошуку власної тожсамості.

Практичні завдання:

1. Проведіть критичне опрацювання статті Григорія Грабовича «Єврейська тема в українській літературі ХІХ та початку ХХ ст.».
2. Простежте моделювання етнообразів Я-Інший у драматичній поемі Лесі Українки «Бояриня».

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте есе на тему: «Імагологічні образи в творчості Івана Франка».

Рекомендована література:

1. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 430 с.
2. Грабович Г. Єврейська тема в українській літературі ХІХ та початку ХХ ст. / Г. Грабович // Грабович Г. До історії української літератури : Дослідження, есе, полеміка. — К. : Основи. 1997. — С. 238-258.
3. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. — Чернівці : Золоті литаври, 2001. — 636 с.
4. Літературна компаративістика / Інститут літератури імені Т. Шевченка. — К. : «Стилос», 2011. — Вип. ІV : Імагологічний аспект сучасної компаративістики : стратегії та парадигми. — Ч. ІІ. — 449 с.
5. Наливайко Д. Очима Заходу : Рецепція України в Західній Європі ХІ-ХVІІІ ст. / Д. Наливайко. — К. : Основи, 1998. — 578 с.
6. Наливайко Д. Компаративістика й історія літератури / Д. Наливайко. — «АКТА», 2007. — 425 с.

Практичне заняття 7:
ТЕМАТОЛОГІЧНИЙ РІВЕНЬ КОМПАРАТИВІСТИКИ

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Теоретичні питання:

1. Тематологія у системі сучасного порівняльного літературознавства.
2. Поняття про «традиційні сюжети та образи».
3. «Вічні сюжети» як форма міжкультурної комунікації.

Практичні завдання:

1. Проведіть критичне опрацювання статті Євгена Ненадкевича «Українська версія світової теми про Дон Жуана».
2. Здійсніть типологічне порівняння сюжету про Мойсея у творчості Івана Франка («Мойсей») та Гната Хоткевича («Авірон»).

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте есе на тему: «Художнє осмислення історії про Дон Жуана у творчості Лесі Українки».

Рекомендована література:

1. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 430 с.
2. Волков А. Теорія традиційних сюжетів і образів / А. Волков // Зарубіжна література в школах України. — 2005. — № 9. — С. 63-64.
3. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. — Чернівці : Золоті литаври, 2001. — 636 с.
4. Літературознавча компаративістика : навчальний посібник / За ред. Р. Гром'яка. — Тернопіль, 2002. — 334 с.
5. Наливайко Д. Компаративістика й історія літератури / Д. Наливайко. — «АКТА», 2007. — 425 с.
6. Ненадкевич Є. Українська версія світової теми про Дон Жуана / Є. Ненадкевич // Дон Жуан у світовому контексті ; упоряд. В. Агеева. — К. : Факт, 2002. — С. 7-40.
7. Традиційні сюжети і образи : [колективна монографія] / За ред. А. Волкова. — Чернівці : Місто, 2004. — 445 с.

Практичне заняття 8: ГЕНОЛОГІЧНИЙ ТА СТИЛЬОВИЙ РІВНІ КОМПАРАТИВІСТИКИ

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Теоретичні питання:

1. Поняття жанру у сучасній літературній теорії.
2. Трансформація жанрів у національних письменствах.
3. Жанрові системи літератури у порівняльному аспекті.
4. Порівняльний аналіз стилів.

Практичні завдання:

1. Проведіть критичне опрацювання статті Цветана Тодорова «Походження жанрів».
2. Простежте розвиток форми історичного роману в українській літературі ХІХ віку (на матеріалі «Чорної ради» Пантелеймона Куліша та «Захара Беркута» Івана Франка»).

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте письмове повідомлення на тему: «Концепції стильового розвитку письменства».

Рекомендована література:

1. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 430 с.
2. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства / Н. Копистянська. — Львів : ПАІС, 2005. — 368 с.
3. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. — Чернівці : Золоті литаври, 2001. — 636 с.
4. Літературознавча компаративістика : навчальний посібник / За ред. Р. Гром'яка. — Тернопіль, 2002. — 334 с.
5. Наливайко Д. Компаративістика й історія літератури / Д. Наливайко. — «АКТА», 2007. — 425 с.
6. Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія. — К., 2009. — 487 с.
7. Тодоров Ц. Походження жанрів / Цветан Тодоров // Тодоров Ц. Поняття літератури та інші есе ; перекл. з фр. Є. Марічева. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. — С. 22-39.

Практичне заняття 9: **ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД У СИСТЕМІ КОМПАРАТИВІСТИКИ**

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Теоретичні питання:

1. Художній переклад як форма зв'язків між літературами.
2. Форми та різновиди перекладу.
3. Український досвід перекладу в ХІХ-ХХІ століттях.

Практичні завдання:

1. Проведіть критичне опрацювання розділу «Посередницька функція художнього перекладу» з монографії Діоніза Дюришина «Теорія порівняльного вивчення літератури».
2. Порівняйте особливості перекладу уривку з «Гамлета» Вільяма Шекспіра («І от питання – бути чи не бути...») здійсненого Ю. Андруховичем та Л. Гребінкою.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте есе на тему: «Перекладацька діяльність Миколи Лукаша».

Рекомендована література:

1. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 430 с.
2. Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литературы / Д. Дюришин ; пер. со словац. – Москва : Прогресс, 1979. – 320 с.
3. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – 636 с.
4. Літературознавча компаративістика : навчальний посібник / За ред. Р. Гром'яка. – Тернопіль, 2002. – 334 с.
5. Міненко О. Монолог Гамлета Вільяма Шекспіра у перекладах Пантелеймона Куліша, Михайла Старицького і Леоніда Гребінки (компаративні проєкції) / О. Міненко // Вісник Черкаського університету. Серія «Філологічні науки» – Черкаси, 2011. – Випуск 198. – С. 96-102.
6. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням / М. Стріха. – К. : Факт, 2006. – 344 с.
7. Шекспір В. Гамлет, принц данський / Вільям Шекспір ; переклад з англ. Ю. Андруховича. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2008. – 238 с.
8. Шекспір В. Гамлет, принц датський / Вільям Шекспір ; перекл. з англ. Л. Гребінки // Шекспір В. Твори в шести томах. Т. 5. – К. : Дніпро, 1986. – С. 5-118.

Практичне заняття 10:
МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ХАРАКТЕР
СУЧАСНОГО ПОРІВНЯЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Теоретичні питання:

1. Міждисциплінарний підхід у теорії «американської» школи компаративістики.
2. Зв'язок порівняльних студій із літературознавчими школами ХХ віку (теорія інтертекстуальності, рецептивна естетика, феміністична школа та ін.).
3. Компаративістика та постколоніалізм: методологічний арсенал (колоніальний та антиколоніальний наративи, «уявна географія» etc).

Практичні завдання:

1. Проведіть критичне опрацювання статті Ганса Роберта Яусса «Рецептивна естетика і літературна комунікація».
2. Здійсніть порівняння репрезентації образу імперії у поетичних текстах Александра Пушкіна («Наклепникам Росії») та Тараса Шевченка («Великий льох»).

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте мультимедійну презентацію міждисциплінарних зв'язків сучасного порівняльного літературознавства.

Рекомендована література:

1. Баррі П. Вступ до теорії : літературознавство і культурологія : пер. з англ. О. Погинайко. / Баррі Пітер ; [наук. ред. Р. Семків]. – К. : «Смолоскип», 2008. – 360 с.
2. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 430 с.
3. Зубрицька М. Homo legens: читання як соціокультурний феномен / М. Зубрицька. – Львів : Літопис, 2004. – 352 с.
4. Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора ; пер. з англ. В. Шовкун ; наук. ред. пер. О. Шевченко. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 503 с.
5. Літературознавча компаративістика : навчальний посібник / За ред. Р. Гром'яка. – Тернопіль, 2002. – 334 с.
6. Кирильчук О. «Етюд у колоніальних тонах»: українська література крізь призму постколоніальних студій: навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей закладів вищої освіти / О. Кирильчук. – Рівне, 2019. – 227 с.
7. Шкандрій М. В обіймах імперії: Російська і українська літератури новітньої доби / М. Шкандрій; пер. з англ. П. Тарашук. – К. : Факт, 2004. – 496 с.
8. Яусс Г. Р. Рецептивна естетика і літературна комунікація / Ганс Роберт Яусс // Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія ; за заг. ред. Дмитра Наливайка. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – С. 179-193.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ: ТЕМАТИКА ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ВИКОНАННЯ

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) – це самостійне літературознавче дослідження певної історико-літературної теми із використанням компаративістичних прийомів аналізу літературних явищ. Метою ІНДЗ є формування практичних навичок реалізації самостійного наукового проекту студентами, поглиблення їх аналітичних здібностей.

Магістрантам-філологам необхідно осмислити тему, укласти структуру наукового дослідження, сформулювати мету, завдання та актуальність дослідницької стратегії, опрацювати відповідний історико- та теоретико-літературний матеріал, простудіювати джерельну базу, здійснити компаративний аналіз текстів. Відтак результати такої роботи будуть покладені в основу написання індивідуального науково-дослідного завдання.

ІНДЗ з порівняльного літературознавства має бути чітко структурований науковий текст обсягом 10-15 друкованих аркушів формату А4. У роботі обов'язково повинен бути присутній вступ, у якому потрібно окреслити категорійний апарат дослідження. Основна частина ІНДЗ має складатися з кількох розділів, кожний із яких мусить відбивати певний аспект порівняльного дослідження літературних явищ. Обов'язковим структурним елементом роботи є висновки, у яких узагальнюються та систематизуються результати компаративного дослідження актуальної літературознавчої проблеми. Важливого значення набуває правильне укладання списку використаної літератури та бібліографічного опису джерел.

Студенти у науково-дослідній роботі повинні продемонструвати не лише навички порівняльного аналізу літературних об'єктів, але й здатність реферативно опрацювати наукові джерела, що складають основу дослідницької стратегії. Необхідно дотримуватися наукових принципів цитування та покликання на першоджерела.

За індивідуально-дослідне завдання виставляється комплексна оцінка, яка є сумою балів за роботу (20 балів) та її публічний захист (10 балів) студентом.

Перелік тем науково-дослідного завдання

1. Проведіть реконструкцію етнообразу «Я» у новелі Володимира Винниченка «“Уміркований” та “щирий”».
2. Здійсніть типологічне порівняння сюжету про Юду у творчості Лесі Українки та Леоніда Андрєєва.
3. Проведіть реконструкцію етнообразу «Я» у романі Ліни Костенко «Записки українського самашедшого».
4. Простежте генетико-контактні зв'язки в осмисленні образу Марусі Чурай у творчості Володимира Самійленка та Ліни Костенко.

5. Здійснить порівняльний аналіз мотиву покритки у текстах Григорія Квітки-Основ'яненка («Сердешна Оксана») і Тараса Шевченка («Катерина»).
6. Здійснить зіставно-типологічне дослідження явища «химерної прози» та «магічного реалізму» (на матеріалі романів Василя Земляка «Лебедина зграя» та Габріеля Гарсії Маркеса «Сто років самотності»).
7. Проведіть порівняльний аналіз жанру історичного роману в українській літературі середини XIX віку (на матеріалі текстів Миколи Гоголя «Тарас Бульба» та Пантелеймона Куліша «Чорна рада»).
8. Простежте особливості впливу творчого інстинкту на особистість письменника в новелі «Цвіт яблуні» Михайла Коцюбинського та драмі «Чорна Пантера та Білий Медвідь» Володимира Винниченка.
9. Здійснить порівняльний аналіз образу Сави Чалого в українській та польській літературах другої половини XIX ст. (І. Тобілевич «Сава Чалий, Ф. Равіта-Гавронський «На рубежі»).
10. Проведіть порівняльний аналіз образу гайдамаків в українській літературі XIX віку (на матеріалі поеми Тараса Шевченка «Гайдамаки» та роману Михайла Старицького «Останні орли»).
11. Здійснить зіставний аналіз мотиву подорожі в «Журналі» Тараса Шевченка та «Подорожі на Пуп Землі» Максима Кідрука.
12. Проведіть порівняльний аналіз художнього зображення українських повстанців у романах Уласа Самчука «Чого не гоїть вогонь» та Василя Шкляра «Троща».
13. Здійснить зіставно-типологічне порівняння романів Тоні Моррісон «Улюблена» та Оксани Забужко «Польові дослідження з українського сексу».
14. Простежте моделі конструювання імагологічних образів в українських барокових інтермедіях.
15. Здійснить типологічний аналіз еміграційної теми у творах «Камінний хрест» Василя Стефаника та «Ворошиловград» Сергія Жадана.
16. Проведіть порівняльний аналіз публіцистичних творів Олени Теліги («Якими нас прагнете?») та Оксани Забужко («Жінка-автор у колоніальній культурі...»).
17. Здійснить порівняльний аналіз елементів психологічної драми у творчості Генріка Ібсена і Володимира Винниченка.
18. Проведіть порівняльний аналіз стильової своєрідності натуралістичної прози Еміля Золя та Івана Франка.
19. Простежте рецепцію ніцшеанських мотивів в українській літературі раннього модернізму.
20. Здійснить зіставно-типологічний аналіз романів Софії Андрухович «Felix Австрія» та Ішігуро Кадзуо «Залишок дня».

ДІАГНОСТИКА ЗНАНЬ ТА УМІНЬ СТУДЕНТІВ. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ. ПИТАННЯ ДЛЯ ГАРАНТОВАНОГО РІВНЯ

Діагностика знань та умінь студентів із навчальної дисципліни передбачає поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль знань та умінь студентів здійснюється під час розгляду теоретичних і практичних завдань на заняттях (усна форма), перевірці виконаних письмових завдань для самостійної роботи. Така форма контролю дозволяє з'ясувати рівень підготовки до практичних, оцінити поступальність засвоєння теоретичних знань, набуття відповідних практичних навичок і вмінь, можливість працювати з науковими джерелами, знаходити відповіді на складні питання як в усній, так і письмовій формах, здатність застосовувати здобуті знання для компаративного аналізу певних літературних явищ.

Максимальна оцінка за роботу на практичній становить 5 балів, що передбачає вичерпну відповідь на теоретичні запитання, докладне реферативне опрацювання наукових джерел та високий рівень порівняльного аналізу художніх текстів. Неповні відповіді або часткові доповнення оцінюються від 4 до 1 балу. Кожне завдання самостійної роботи може бути оцінене в 1 бал. Виконання всіх завдань у сумі становить 10 балів.

Для перевірки знань і вмінь наукового аналізу літературознавчих проблем студенти повинні підготувати письмове індивідуально-дослідне завдання.

Водночас для заохочення активності студентів в опануванні знань із навчального курсу пропонуються додаткові бонусні (необов'язкові) завдання у формі підготовки та захисту рефератів, які оцінюються до 10 балів.

Формою підсумкового контролю є тестування, питання якого охоплюють увесь матеріал із навчальної дисципліни.

Семестрова оцінка включає в себе оцінювання таких робіт:

- робота на практичних – 50 балів (максимальна кількість балів);
- виконання письмових завдань для самостійної роботи – до 10 балів;
- ІНДЗ – до 30 балів;
- підготовка бонусних завдань (необов'язкова форма) – до 10 балів.
- тестування – 10 балів.

У випадку, якщо підсумковий семестровий рейтинг студента становить менше 60 балів, то він обов'язково складає залік. Такий семестровий контроль відбувається в усній формі шляхом відповіді на теоретичні та практичні питання.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Низький рівень. Студент не описує явища, не демонструє знання і розуміння основних положень теми, не може здійснити практичний порівняльний аналіз художніх текстів.

Середній рівень. Студент здатний відтворювати теоретичний матеріал, здійснювати елементарний порівняльний аналіз літературних явищ, опираючись на часткові знання, здобуті з лекцій, підручників. Але його відповідям бракує аргументованості та доказовості, він посередньо орієнтується у наукових дослідженнях із порівняльного літературознавства та відповідній термінології.

Достатній рівень. Студент може застосовувати знання для розуміння специфіки компаративістичної теми, з допомогою викладача систематизує одержані результати під час аналізу проблеми. Уміє пояснити явища, демонструє хороший рівень здійснення практичного порівняльного аналізу літературних явищ, може узагальнювати інформацію, робити висновки, застосовувати спеціальну літературознавчу термінологію.

Високий рівень. Студент вільно володіє теоретичним матеріалом, на високому рівні оцінює наукові джерела, докладно аргументує свої усні та письмові відповіді, фахово на практиці здійснює порівняльний аналіз різних літературних явищ, самостійно систематизує та узагальнює матеріал. Магістрант-філолог може вільно використовувати методологічний арсенал порівняльного літературознавства для дослідження складних історико-літературних і теоретичних проблем.

Перелік тем для виконання додаткових завдань (реферати)

1. Місце та статус компаративістики у сучасній літературознавчій науці.
2. Методологічна своєрідність «американської» школи компаративістики.
3. Особливості компаративістичної спадщини Михайла Драгоманова.
4. Теорія генетико-контактних зв'язків Діоніза Дюришина.
5. Мультикультуральність у системі сучасного порівняльного літературознавства.
6. Українська традиція художнього перекладу.
7. Міждисциплінарний зв'язок компаративістики з рецептивною естетикою.
8. Історичні трансформації жанрів в українській літературі ХІХ-ХХ століть.
9. Теоретичні особливості порівняльної типології стилів.
10. Імагологічний аспект вітчизняної літературознавчої компаративістики.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Який статус Богуслав Бакула визначив для сучасної літературознавчої компаративістики?

а) окрема галузь літературознавства;	б) метатеорія;
в) частина теорії літератури;	г) частина історії літератури.

2. Який дослідник у книзі «Літературна компаративістика: теорія, метод, застосування» окреслив засади сучасного порівняльного літературознавства?

а) Б. Бакула;	б) Р. Веллек;
в) С. де Цепетнек;	г) Д. Наливайко.

3. Яка зі шкіл не належить до етапу становлення компаративістики у ХІХ віці?

а) «американська»;	б) міфологічна;
в) міграційна;	г) солярна.

4. Представники якої теорії компаративістики започаткували генетичний підхід у порівняльному літературознавстві?

а) «французька»;	б) міфологічна;
в) міграційна;	г) солярна.

5. Хто із вчених-компаративістів започаткував контактний підхід в порівняльному літературознавстві?

а) Т. Бенфей;	б) Я. Грімм;
в) М. Мюллер;	г) І. Тен.

6. Представники якої теорії компаративістики намагалися поєднати генетичний і контактний підходи?

а) «французька»;	б) міфологічна;
в) міграційна;	г) солярна.

7. У чому полягає теоретична своєрідність біографічного методу Ш. Сент-Бева?
  - а) художній текст розглядається як замкнена семіотична система;
  - б) аналізується зв'язок художнього тексту з фольклором;
  - в) текст досліджується крізь призму постаті автора;
  - г) при інтерпретації тексту враховується вплив середовища, у якому постав твір.

8. Яка філософська система поглядів лежить в основі культурно-історичної школи?

а) ірраціоналізму;	б) позитивізму;
в) ідеалізму;	г) еволюціонізму.

9. У теорії якого дослідника важливого значення набувають категорії «середовища», «моменту», «раси»?

а) Ш. Сент-Бев;	б) Я. Грімм;
в) І. Тен;	г) Дж. Фрезер.

10. У трактаті якого вченого здійснено порівняння природи різних видів мистецтв та літератури?

а) «Філософські листи» Вольтера;	б) «Лаокоон» Г. Лессінга;
в) «Про нову німецьку літературу» Г. Гердера;	г) «Німецька міфологія» Я. Грімма.

11. У дослідженні якого українського вченого окреслено етнокультурну самобутність українців і росіян?
а) М. Костомаров; б) М. Максимович;
в) М. Шашкевич; г) О. Бодянський.
12. Хто з українських дослідників XIX віку одним із перших протиставив міфологічній теорії порівняльно-історичний метод?
а) М. Костомаров; б) М. Драгоманов;
в) І. Франко; г) М. Сумцов.
13. Який варіант є зайвим?
а) М. Петров; б) М. Драгоманов;
в) Д. Наливайко; г) М. Сумцов.
14. У якій праці І. Франко простежив трансформацію в європейському та українському фольклорі сюжету про норавливу жінку?
а) «Старинна романсько-германська новела в устах руського народу»;
б) «Із секретів поетичної творчості»;
в) «Варлаам і Йосаф. Старохристиянський духовний роман і його літературна історія»;
г) «Найстарша українська народна пісня».
15. Який дослідник намагався віднайти типологічні паралелі у життєписі письменника та його творчості?
а) Ш. Сент-Бев; б) Я. Грімм;
в) І. Тен; г) Т. Бенфей.
16. Що характерне для теорії культурно-історичної школи?
а) вивчення літературних явищ у широкому контексті культурного і суспільного досвіду;
б) аналіз тексту як замкнутої семіотичної системи;
в) твір аналізується крізь призму постаті автора;
г) аналіз міжлітературного обміну образами і сюжетами.
17. Хто з українських вчених не використовував здобутки культурно-історичної школи?
а) М. Грушевський; б) С. Єфремов;
в) М. Максимович; г) М. Сумцов.
18. Який методологічний підхід домінує у компаративній теорії «французької» школи?
а) зіставно-типологічний;
б) зіставно-типологічний і генетико-контактний;
в) генетико-контактний;
г) міфологічно-порівняльний.
19. Який статус займає порівняльне літературознавство у компаративній теорії «французької» школи?
а) між історією та теорією літератури;
б) пов'язана виключно з історією літератури;
в) відіграє роль метатеорії;
г) пов'язана виключно з теорією літератури;

20. Для якої школи компаративістики характерне здійснення порівняльного аналізу лише безпосередніх текстових зв'язків між літературними явищами?
- а) «американська» школа;
  - б) культурно-історична школа;
  - в) «французька» школа;
  - г) біографічний метод.
21. У праці якого вченого використано еволюційний метод Ч. Дарвіна для аналізу літературних явищ?
- а) «Еволюція жанрів в історії літератури» Ф. Брюнетьєра;
  - б) «Ж.-Ж. Руссо і народження літературного космополітизму» Ж. Текста;
  - в) «Європейська думка у XVIII ст.» П. Азара;
  - г) «Метод в історії літератури» Г. Лансона.
22. У якому університеті було відкрито у 1910 році першу кафедру порівняльного літературознавства?
- а) Ліоні;
  - б) Кембриджі;
  - в) Сорбоні;
  - г) Гарварді.
23. Хто із дослідників не належить до «французької» школи компаративістики?
- а) Ф. Брюнетьєр;
  - б) Ж. Текст;
  - в) П. Ван Тігем;
  - г) Р. Веллек.
24. Які категорії притаманні для методологічного арсеналу «французької» школи?
- а) вплив і контакт;
  - б) аналогія і зіставлення;
  - в) вплив і контраст;
  - г) рецепція і контекст.
25. У чому, на думку Р. Веллека, головна причина кризи «традиційної компаративістики»?
- а) використання позитивістських методологій;
  - б) ігнорування міжлітературних зв'язків;
  - в) вивчення літературних явищ лише на рівні історії літератури;
  - г) відмова від пошуку безпосередніх зв'язків між літературними явищами.
26. З якою школою пов'язаний розвиток компаративістики другої половини XX віку?
- а) «американська» школа;
  - б) культурно-історична школа;
  - в) «французька» школа;
  - г) біографічний метод.
27. Що має стати, на думку Р. Веллека, основним завданням компаративістичного дослідження?
- а) зосередження уваги на віднаходженні безпосередніх зв'язків між літературними явищами;
  - б) дослідження літератури поза межами естетичних, лінгвістичних чи національних кордонів;
  - в) аналіз впливів однієї літератури на іншу;
  - г) інтерпретація текстів європейської класичної літератури XIX-XX століть.
28. Що є характерним для методологічного арсеналу «американської» школи?
- а) зосередження уваги виключно на порівнянні текстуальних явищ;
  - б) дослідження взаємодії літератури з іншими видами гуманітаристики;
  - в) аналіз європоцентризму в американській літературі;
  - г) з'ясування впливу «великих» літератур на «малі» письменства.

29. Який методологічний принцип притаманний «американській» школі?
а) впливологія; б) позитивізм;
в) інтердисциплінарність; г) філософський релятивізм.
30. Назвіть найвідомішого українського компаративіста советської епохи?
а) П. Филипович; б) С. Єфремов;
в) О. Білецький; г) Л. Білецький.
31. Хто з українських вчених проаналізував історію мандрівного сюжету в праці «Слов'янські переробки Едіпової історії»?
а) М. Костомаров; б) М. Драгоманов;
в) І. Франко; г) П. Филипович.
32. Хто із авторів не належить до когорти українських діаспорних компаративістів?
а) Д. Чижевський; б) Г. Грабович;
в) Л. Білецький; г) Д. Наливайко.
33. Хто є автором фундаментальної імагологічної праці «Очима Заходу»?
а) Д. Чижевський; б) Г. Грабович;
в) Л. Білецький; г) Д. Наливайко.
34. У чому полягає специфіка генетичного методу?
а) порівняння схожих літературних об'єктів у чіткій хронологічній перспективі;
б) зіставлення несхожих літературних явищ з різних історичних епох;
в) порівняння літературних сюжетів у двох національних письменствах однієї епохи;
г) аналіз імагологічних образів.
35. Назвіть теоретичну своєрідність контактного методу?
а) порівняння зв'язків між літературними явищами у двох національних письменствах однієї епохи;
б) дослідження еволюції літературного образу в суміжних літературах;
в) аналіз літературних явищ, що не мають між собою безпосереднього зв'язку;
г) історія одного образу в творчості певного письменника.
36. Назвіть категорії генетико-контактного підходу?
а) аналогія, контраст; б) рецепція, запозичення;
в) зіставлення, контекст; г) типологія, інваріант.
37. Оберіть варіант, у якому наведені зразки внутрішніх зв'язків?
а) вплив, рецепція; б) обмін книгами;
в) комунікація між письменниками; г) подорожі письменників.
38. У чому полягає специфіка зіставної компаративістики
а) порівняння літературних явищ, що мають безпосередні зв'язки між собою;
б) аналіз літературного образу, що видозмінено у текстах авторів різних епох;
в) дослідження образу Іншого у художньому тексті;
г) інтерпретація літературних явищ з різних історико-літературних контекстів за допомогою прийому аналогії.

39. Який підхід застосовано до аналізу літературних фактів у статті Остапа Тарнавського «Еліот і Тичина»?
- а) генетичний;
  - б) контактний;
  - в) зіставний;
  - г) типологічний.
40. У чому полягає контекстуальний аналіз?
- а) літературний об'єкт порівнюється із різними схожими мистецькими явищами;
  - б) простежується історична трансформація певного літературного образу чи сюжету;
  - в) порівняння двох схожих явищ, що мають між собою безпосередній зв'язок;
  - г) аналіз взаємин між письменниками з різних національних літератур.
41. Які категорії є частиною зіставно-типологічного підходу?
- а) аналогія, контраст;
  - б) рецепція, запозичення;
  - в) вплив, контекст;
  - г) трансплантація, літературна традиція.
42. Що становить предмет дослідження тематології?
- а) порівняльний аналіз літературних тем, сюжетів, образів, мотивів;
  - б) зіставлення схожих жанрових форм;
  - в) дослідження стильових ознак двох літературних явищ;
  - г) осмислення національних характерів у літературі.
43. Який науковий термін використовують для позначення образів і сюжетів, що мають сталу історію художніх трансформацій в окремих національних літературах та демонструють семантичну популярність у різні історико-літературні періоди?
- а) традиційні образи і сюжети;
  - б) універсальні топоси;
  - в) класичні образи і сюжети;
  - г) «світові» сюжети й образи.
44. Що таке генологічний рівень компаративістики?
- а) порівняльне вивчення стилів у літературі;
  - б) дослідження еволюції образів і мотивів у національній літературі;
  - в) вивчення історичної типології жанрів;
  - г) аналіз етнопсихологічних образів у літературі.
45. Який дослідник є автором праці «Порівняльна історія слов'янських літератур»?
- а) Д. Чижевський;
  - б) Г. Грабович;
  - в) М. Ласло-Куцюк;
  - г) Д. Наливайко.
46. У чому полягає специфіка порівняльної типології стилів?
- а) вивчення стилів різних історико-літературних періодів у межах одного національного письменства;
  - б) дослідження схожих стильових тенденцій різних національних літератур в один історико-літературний період;
  - в) порівняння різних стильових тенденцій у рамках однієї національної літератури;
  - г) дослідження тем, мотивів, стилів світової літератури.
47. Що належить до сфери зацікавлень літературної імагології?
- а) конструювання у літературі етнокультурних образів представників різних націй;
  - б) дослідження генологічного рівня;
  - в) аналіз традиційних сюжетів та образів;
  - г) взаємовплив літератури та інших видів сучасної гуманітаристики.

48. Гетереобраз як категорія літературної імагології, це:
а) образ власної нації в літературі;	б) образ Іншого;
в) традиційні образи;	г) образи історичних персонажів.
49. Хто є автор імагологічного дослідження про образ єврея в українській літературі?
а) Д. Чижевський;	б) Г. Грабович;
в) М. Ласло-Куцюк;	г) Д. Наливайко.
50. У чому полягає природа літературної рецепції?
- буквальне запозичення образів, сюжетів, ідей;
  - запозичення певного образу чи мотиву з його подальшим художнім трансформуванням;
  - художнє переосмислення запозичених образів і сюжетів;
  - безпосереднє знайомство автора з певним художнім твором.

Питання для гарантованого рівня

- Предмет і завдання компаративістики.
- Розвиток порівняльного літературознавства у ХІХ ст.
- Роль біографічного методу та культурно-історичної школи в становленні літературознавчої компаративістики.
- Концептуальні особливості «французької» школи компаративістики.
- Теоретична своєрідність «американської» школи компаративістики.
- Розвиток вітчизняних порівняльних студій у першій половині ХІХ віку.
- Компаративістичні праці Михайла Драгоманова та Івана Франка.
- Розвиток української компаративістики у ХХ ст.: советська та діаспорна моделі.
- Генетико-контактний метод у методологічній системі порівняльного літературознавства.
- Види генетико-контактних зв'язків.
- Зіставно-типологічний метод у методологічній системі порівняльного літературознавства.
- Категорії зіставно-типологічного підходу.
- Взаємодія генетико-контактного і зіставно-типологічного підходів.
- Теоретичне окреслення літературознавчої імагології у системі сучасної компаративістики.
- Тематичний рівень сучасного порівняльного літературознавства.
- Теоретичне наповнення поняття «традиційні образи і сюжети».
- Типологія жанрових форм.
- Методологічні особливості зіставно-контекстуального аналізу.
- Компаративістика та постколоніалізм: методологічний арсенал.
- Особливості компаративного аналізу художніх стилів і напрямів.
- Художній переклад у системі компаративістики.
- Методологічний апарат генетико-контактного методу.
- Концепт етнообразу (Я – Інший) в літературній імагології. Форми моделювання образу «чужого» в літературі.
- Стратегії моделювання національних характерів у літературі.

25. Особливості зіставно-типологічного аналізу в статті Остапа Тарнавського «Еліот і Павло Тичина».
26. Концептуальна спрямованість сучасного порівняльного літературознавства (на матеріалі статті Богуслава Бакули «У напрямі до інтегральної компаративістики»).
27. Проблема методологічного «застою» у статті Рене Веллека «Криза компаративістики».
28. Перспективи сучасного статусу компаративістики у статті П'єра Брюнеля «Вступ до «Стислого курсу порівняльного літературознавства».
29. Особливості генетико-контактного аналізу у статті Івана Франка «Старинна романсько-германська новела в устах руського народу».
30. Особливості генетико-контактного аналізу у статті Павла Филиповича «Історія одного сюжету».
31. Концепція імагологічного аналізу у статті Григорія Грабовича «Єврейська тема в українській літературі ХІХ та початку ХХ ст.».
32. Особливості етнопсихологічного аналізу в праці Миколи Костомарова «Дві руські народності».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Андрухович Ю. А. Рембо та Б.-І. Антонич : океанічне плавання до екстазу / Ю. Андрухович // Зарубіжна література. – 2000. – № 8. – С. 4-5.
2. Бакула Б. У напрямі до інтегральної компаративістики / Б. Бакула // Теорія літератури в Польщі. Антологія текстів. Друга половина ХХ – початок ХХІ ст.; упоряд. Б. Бакула. – К. : Києво-Могилян. акад., 2008. – С. 503-515.
3. Білецький Л. Основи української літературно-наукової критики / Л. Білецький. – К. : Либідь, 1998. – 366 с.
4. Білецький О. Українська література серед інших літератур світу / О. Білецький // Білецький О. Зібрання праць : У 5 т. – К., 1965. – Т. 2. – С. 5-69.
5. Бровко О. Основи компаративістики: навчально-методичний посібник для організації самостійної роботи й підготовки до модульної роботи / О. Бровко. – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. – 214 с.
6. Брюнель П. Вступ до «Стислого курсу порівняльного літературознавства» / П'єр Брюнель // Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія ; за заг. ред. Дмитра Наливайка. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – С. 92-108.
7. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Будний, М. Ільницький. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 430 с.
8. Веллек Р. Криза компаративістики / Рене Веллек // Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія ; за заг. ред. Дмитра Наливайка. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – С. 113-124.
9. Веселовский А. Историческая поэтика / А. Веселовский. – Москва : Высшая школа, 1989. – 406 с.
10. Грабович Г. Єврейська тема в українській літературі ХІХ та початку ХХ ст. / Г. Грабович // Грабович Г. До історії української літератури : Дослідження, есе, полеміка. – К. : Основи. 1997. – С. 238-258.
11. Дима А. Принципы сравнительного литературоведения / А. Дима ; пер. с румын. – Москва : Прогресс, 1977. – 229 с.
12. Драгоманов М. Славянські перерібки Едіпової історії / М. Драгоманов // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народну словесність і письменство ; збірник філологічної секції Наукового товариства імені Шевченка ; упор. М. Павлик. – Львів : Наук. т-во ім. Т. Шевченка, 1907. – Т. 4. – С. 1-116.
13. Драгоманов М. Шолудивий Буняка в українських народіх оповіданнях / Розвідки Михайла Драгоманова про українську народну словесність і

- письменство ; збірник філологічної секції Наукового товариства імені Шевченка ; упор. М. Павлик. – Львів : Наук. т-во ім. Т. Шевченка, 1907. – Т. 3. – С. 95-166.
14. Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литературы / Д. Дюришин ; пер. со словац. – Москва : Прогресс, 1979. – 320 с.
  15. Жирмунский В. Сравнительное литературоведение. Восток и Запад / В. Жирмунский. – Ленинград, 1979. – 493 с.
  16. Ільницький М. Порівняльне літературознавство : В 2 ч. Частина І. Лекційний курс : навчальний посібник / М. Ільницький, В. Будний. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. — 280 с.
  17. Ковалів Ю. Абетка дисертанта : методологічні принципи написання дисертації : посібник / Ю. Ковалів. – К. : Твім інтер, 2009. – 460 с.
  18. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства / Н. Копистянська. – Львів : ПАІС, 2005. – 368 с.
  19. Костомаров М. Дві руські народності / М. Костомаров ; за заг. ред. Л. Івшиної ; вид. 2-ге. – К. : Бібліотека газети «День» «Україна Incognita», ПрАТ «Українська прес-група», 2013. – 72 с.
  20. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – 636 с.
  21. Літературна компаративістика / Інститут літератури імені Т. Шевченка. — К. : «Стилос», 2011. – Вип. IV : Імагологічний аспект сучасної компаративістики : стратегії та парадигми. — Ч. II. – 449 с.
  22. Літературознавча компаративістика : навчальний посібник / За ред. Р. Гром'яка. – Тернопіль, 2002. – 334 с.
  23. Літературознавча рецепція і компаративістичний дискурс : [колективна монографія] / За редакцією Романа Гром'яка. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2004. — 367 с.
  24. Наливайко Д. Очима Заходу : Рецепція України в Західній Європі XI-XVIII ст. / Д. Наливайко. – К. : Основи, 1998. – 578 с.
  25. Наливайко Д. Спільність і своєрідність. Українська література у контексті європейського літературного процесу / Д. Наливайко. – К. : «Дніпро», 1989. – 395 с.
  26. Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика: статті-розвідки / Д. Наливайко. — К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. — 348 с.
  27. Наливайко Д. Компаративістика й історія літератури / Д. Наливайко. — «АКТА», 2007. — 425 с.
  28. Національні варіанти літературної компаративістики / Інститут літератури імені Т. Шевченка; Д. Наливайко, Т. Денисова, О. Дубініна. – К. : «Стилос», 2009. – 750 с.
  29. Ненадкевич Є. Українська версія світової теми про Дон Жуана / Є. Ненадкевич // Дон Жуан у світовому контексті ; упоряд. В. Агеєва. – К. : Факт, 2002. – С. 7-40.
  30. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням / М. Стріха. – К. : Факт, 2006. – 344 с.

31. Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія ; за заг. ред. Дмитра Наливайка. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 487 с.
32. Тодоров Ц. Походження жанрів / Цветан Тодоров // Тодоров Ц. Поняття літератури та інші есе ; перекл. з фр. Є. Марічева. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – С. 22-39.
33. Уэллек Р. Теория литературы / Р. Уэллек, О. Уоррен ; перевод с англ. – Москва : Прогрес, 1978. – 325 с.
34. Филипович П. Історія одного сюжету / П. Филипович // Филипович П. Літературно-критичні статті. – К., 1991. – С. 157-195.
35. Франко І. Варлаам і Йоасаф. Старохристиянський духовний роман і його літературна історія / І. Франко // Франко І. Зібрання творів: У 50 т. – К., 1981. – Т. 30. – С. 314-540.
36. Франко І. Старинна романсько-германська новела в устах руського народу / І. Франко // Франко І. Зібрання творів: У 50 т. – К., 1980. – Т. 26. – С. 266-280.
37. Чижевський Д. Порівняльна історія слов'янських літератур / Д. Чижевський. – К. : ВЦ «Академія», 2005. – 288 с.
38. Тарнавський О. Т. С. Еліот і Павло Тичина // Всесвіт. – 1990. – № 6. – С. 130-138.
39. Яусс Г. Р. Рецептивна естетика і літературна комунікація / Ганс Роберт Яусс // Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія ; за заг. ред. Дмитра Наливайка. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – С. 179-193.
40. Tötösy de Zepetnek S. Comparative Literature. Theory, Method, Application. Studies in Comparative Literature / S. Tötösy de Zepetnek. – Amsterdam ; Atlanta : GA. – 294 p.

Додаткова література

1. Баррі Пітер. Вступ до теорії : літературознавство і культурологія : пер. з англ. О. Погинайко. / Баррі Пітер ; [наук. ред. Р. Семків]. – К. : «Смолоскип», 2008. – 360 с.
2. Блум Г. Західний канон : книги на тлі епохи / Г. Блум ; перекл. з англ. під заг. ред. Р. Семківа. – К. : Факт, 2007. – 720 с.
3. Веретюк О. Наука чи метанаука, або Компаративістика в епоху постмодернізму / О. Веретюк // V конгрес Міжнар. асоціації українців (Чернівці, 26-29 серпня 2002 р.): Літературознавство: Кн.1 / Упоряд. і відп. ред. О. Мишанич. – Чернівці : Рута, 2003. – С. 113-116.
4. Волков А. Теорія традиційних сюжетів і образів / А. Волков // Зарубіжна література в школах України. – 2005. – № 9. – С. 63-64.
5. Грушевський М. Історія української літератури: В 6 т. 9 кн. / М. Грушевський; упор. В. Яременко. – К. : Либідь, 1993. – Т. 1. – 392 с.
6. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми : статті та есеї / Тамара Гундорова. – К. : Грані-Т, 2013. – 548 с.

7. Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора ; пер. з англ. В. Шовкун ; наук. ред. пер. О. Шевченко. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 503 с.
8. Єфремов С. Історія українського письменства / С. Єфремов. – К.: Femina, 1995. – 685 с.
9. Забужко О. Жінка-автор у колоніальній культурі або знадоба до української гендерної міфології / Оксана Забужко // Забужко О. Хроніки від Фортінбраса. Вибрана есеїстика. — 4-те вид. — К. : Факт, 2009. — С. 152-191.
- 10.Зубрицька М. Homo legens: читання як соціокультурний феномен / М. Зубрицька. – Львів : Літопис, 2004. – 352 с.
- 11.Кирильчук О. «Етюд у колоніальних тонах»: українська література крізь призму постколоніальних студій: навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей закладів вищої освіти / О. Кирильчук. – Рівне, 2019. – 227 с.
- 12.Кирильчук О. Образ поляка в українській історичній прозі кінця ХІХ сторіччя / О. Кирильчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»: збірник наукових праць. – Острог, 2014. – Вип. 50. – С. 125-131.
- 13.Кирильчук О. Тема війни в сучасній українській прозі: імагологічний аспект / О. Кирильчук // Кременецькі компаративні студії: [науковий часопис / ред.: Д. Чик, О. Пасічник]. – 2017. Вип. VII. Т. 1. – С. 107-118.
- 14.Коптілов В. Теорія і практика перекладу : навчальний посібник для студентів / В. Коптілов. – К. : Юніверс, 2003. – 280 с.
- 15.Ласло-Куцюк М. Велика традиція. Українська класична література в порівняльному висвітленні / М. Ласло-Куцюк. – Бухарест : Критеріон, 1979. – 287 с.
- 16.Літературознавча енциклопедія : У 2 т. / авт.-уклад. Ю. Ковалів. – К. : ВЦ «Академія», 2007.
- 17.Міненко О. Монолог Гамлета Вільяма Шекспіра у перекладах Пантелеймона Куліша, Михайла Старицького і Леоніда Гребінки (компаративні проєкції) / О. Міненко // Вісник Черкаського університету. Серія «Філологічні науки» – Черкаси, 2011. – Випуск 198. – С. 96-102.
- 18.Петриченко Н. Імагологічний аспект прози «української школи» в польській літературі / Н. Петриченко // Філологічні трактати. – К., 2009. – Т. 1. – № 2. – С. 30-42.
- 19.Поліщук Я. Література як геокультурний проєкт / Я. Поліщук. – К. : «Академвидав», 2008. – 302 с.
- 20.Поліщук Я. Пейзажі людини / Я. Поліщук. – Харків : «Акта», 2008. – 346 с.
- 21.Скорина Л. Література і літературознавство української діаспори : курс лекцій / Л. Скорина ; 2-ге вид., доп. – Черкаси : Брама, 2005. – 384 с.

22. Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. 2-е вид., доповнене. – Львів: «Літопис», 2002.
23. Сосновська Д. Стереотип України та українця в польській літературі / Данута Сосновська // «І». – 1997. – № 10. – С. 88-96.
24. Томпсон Ева М. Трубадури імперії : Російська література і колоніалізм / Е. Томпсон ; пер. з англ. М. Корчинської. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2006. – 368 с.
25. Традиційні сюжети і образи : [колективна монографія] / За ред. А. Волкова. – Чернівці : Місто, 2004. – 445 с.
26. Тюленев С. Теория перевода : учебное пособие / С. Тюленев. – Москва : Гардарики, 2004. – 336 с.
27. Ф'ют А. Зустрічі з Іншим / А. Ф'ют ; перекл. з польс. Я. Поліщука – Харків : Акта. 2009. – 261 с.
28. Франчук М. Традиційні сюжети в сучасному літературознавстві: до проблеми термінології / М. Франчук // Житомирські літературознавчі студії. – 2013. – № 7. – С. 152-157.
29. Шкандрій М. В обіймах імперії: Російська і українська літератури новітньої доби / М. Шкандрій; пер. з англ. П. Таращук. – К. : Факт, 2004. – 496 с.
30. Юрчук О. У тіні імперії: Українська література у світлі постколоніальної теорії: монографія / О. Юрчук. – К. : ВЦ «Академія», 2013. – 224 с.

Інформаційні ресурси

Електронні літературно-критичні та наукові видання

1. vpered.wordpress.com.
2. krytyka.com/ua/journal.
3. litakcent.com.
4. bukvoid.com.ua.
5. www.chytomo.com.
6. www.ji-magazine.lviv.ua.
7. sumno.com.

Електронні бібліотеки

1. 1576.ua.
2. litopys.org.ua.
3. chtyvo.org.ua.
4. diasporiana.org.ua.
5. www.ukrcenter.com.
6. flibusta.is.
7. www.nbuv.gov.ua.
8. library.rshu.edu.ua.

Навчально-методичне видання

Олександр Кирильчук

**Компаративні студії:
формування літературного простору**
практичний курс та завдання для самостійної роботи для
здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей

В авторській редакції

Кирильчук О. Компаративні студії: формування літературного простору: практичний курс та завдання для самостійної роботи для здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей / Олександр Кирильчук. – Рівне, 2020. – 47 с.

УДК 821.161.2.09 (072)

К 43

Формат 60x84. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman Суг.
Умовн. друк. арк. 2,3.
Наклад 100 прим.